

آسیب شناسی سازوکار خرید تجهیزات بیمارستانی

یادداشت
حسن شرقی

چرا محصولات داخلی خریدار ندارد؟

هر چند که در حوزه تجهیزات پزشکی اعم از تولید وسایل مصرفی و الکترونیکی پیشرفت‌های به سزایی بعد از انقلاب داشته‌ایم ولی متأسفانه آن چنان که باید مورد حمایت دولت‌ها قرار نگرفته‌اند. یکی از مهم‌ترین مشکلاتی که تولید کنندگان داخلی با آن دست‌وپنجه نرم می‌کنند فروش محصولات خود در داخل کشور است. در واقع بیمارستان‌ها تمایل ندارند کالاهای داخلی مصرف کنند. کالاهایی که حتی استاندارد‌های بین‌المللی مانند CE را هم دریافت کردند و در خارج از کشور جایی برای خود باز کرده‌اند. متأسفانه مناقصات بیمارستان‌ها در شرایط ناعادلانه برگزار می‌شود و قانون در بعضی موارد اولویت را به دلالت و نمایندگان خارجی می‌دهد تا دست تولید کنندگان از بازار داخل کوتاه بماند.

سازوکار خرید محصولات بیمارستانی و مشکلات آن

اکثر بیمارستان‌های کشور دولتی یا نیمه‌دولتی، یعنی تحت مالکیت سازمان تأمین اجتماعی، وزارت بهداشت و یا نیروهای مسلح هستند و طبق آمار حدود ۷۰ درصد خدمات بستری را ارائه می‌دهند. در نتیجه دولت خریدار اصلی تجهیزات پزشکی در کشور است.

امتیازات ویژه برای برخی شرکت‌های واسطه!

طبق قانون بیمارستان‌ها باید همه خریدار را از طریق برگزاری مناقصه انجام دهند؛ اما در این میان متأسفانه امتیاز ویژه‌ای به برخی از شرکت‌ها داده شده است. به نحوی که این شرکت‌ها بدون حضور در مناقصه، کالا را از تولید کنندگان داخلی یا خارجی خریداری نموده و پس از افزودن سود خود بین ۵ تا ۱۰ درصد به عنوان تولید کننده به مراکز درمانی می‌فروشند و با نقش واسطه‌گری و دلالتی درآمد کسب می‌کنند. تهران الکتریک (بنیاد ایثارگران)، اسپید شاهد (بنیاد شهید)، اوزان (تأمین اجتماعی) نمونه‌ای از این شرکت‌ها هستند. البته لازم به ذکر است وزیر محترم بهداشت آقای دکتر هاشمی در تاریخ ۱۳۹۳/۰۶/۱۹ طی دستورالعملی این امتیاز ویژه را باطل نمودند اما طبق گزارش‌های میدانی، هنوز بعضی از خریدهای بیمارستانی از روش مذکور انجام می‌گیرد.

هیئت امنای صرفه جویی ارزی؛ هم خریدار و هم تولیدکننده!

هیئت امنای صرفه جویی ارزی یک نهاد غیردولتی با اختیارات حاکمیتی در حوزه بهداشت و درمان است؛ اما همه ۵ عضو این هیئت غیردولتی را وزیر محترم بهداشت تعیین می‌کند. طبق قانون مصوب مجلس سال ۱۳۷۸ خریدهای مورد نیاز بیمارستان‌ها و مراکز درمانی دولتی می‌تواند از طریق هیئت امنای صرفه جویی ارزی صورت گیرد. یکی از اهداف مهم این هیئت همان طور که از

نامش پیدا است، صرفه جویی ارزی است اما عملکرد آن در حال حاضر مغایر این ادعاست. در مناقصاتی که توسط هیئت امنای صرفه جویی ارزی برگزار می‌شود، بعضاً عدالت رعایت نمی‌شود. برای مثال هیئت در بعضی از مناقصات خود صرفاً به نوع کالا یا برند خاص اشاره می‌کند مانند مدل خاص ونتیلیاتور SIEMENS، در حالی که هیئت باید استانداردهای کالای مورد نظر خود را بیان کند تا در مناقصات شرایط برای شرکت‌هایی که کالای مشابه و با کیفیت دارند نیز فراهم شود یا در طرح تحول سلامت وزارت بهداشت قصد داشت با کمک هیئت امنای صرفه جویی ارزی، بعضی از خریدهای ۵ ساله خود را تجمیع کند. با توجه به حجم مالی بالا، این انتظار می‌رود، هیئت راه را برای تولیدات با کیفیت داخلی که موفق به اخذ استانداردهای بین‌المللی شده‌اند هموار کند. متأسفانه در بعضی از خریدها، این اتفاق می‌افتاده است. از جمله اینکه از حدود ۱۲۰۰ دستگاه آمبولانس خریداری شده توسط وزارت بهداشت در صد بسیار کمی توسط شرکت‌های داخلی تأمین شده است. در صورتی که شرکت‌های داخلی با توانمندی بالاتر در این حوزه فعالیت کرده و در صادرات نیز موفق بوده‌اند. جالب‌تر آنکه قیمت آن‌ها نیز به مراتب از مدل خارجی خریداری شده کمتر است و این موضوع فلسفه وجودی هیئت را طبق اهداف بیان شده در اساسنامه، زیر سؤال می‌برد.

سود نمایندگی برندهای خارجی

یکی از نکات قابل تأمل سود نمایندگی برندهای خارجی در فروش محصولات است. گاهی سود ۴۰ درصدی فروش محصولات خارجی از طریق هیئت تسهیل می‌شود و با توجه به یارانه‌های داده شده به هیئت در قبال خریدهای خود مانند معافیت‌ها مالیاتی و تعرفه‌ای باعث شده تا خود، رقیب جدی به عنوان فروشنده با بخش‌های تولیدی داخل گردد. مسأله نگران کننده دیگر آنکه هیئت امنای صرفه جویی ارزی هم اکنون خود شریک اصلی گروه مپنا برای ایجاد شرکت تولید تجهیزات پزشکی به شمار می‌رود. طی تفاهمی بین وزارت بهداشت و گروه مپنا مقرر شد تا شرکتی مشترک با تقسیم سهام ۵۱ درصد مپنا و ۴۹ درصد هیات امنای ارزی تشکیل شده تا بعضی از نیازهای تجهیزات پزشکی کشور را برطرف کنند. در واقع شرکت هم نقش فروشنده را دارد و هم نقش خریدار. طبیعی است که در چنین شرایطی توان رقابت برای شرکت‌های داخلی دیگر وجود نخواهد داشت. در پایان لازم به ذکر است شاید وجود هیئت امنای ارزی زمانی که کشور وابستگی زیادی در تأمین نیازهای خود به خارج از کشور داشت، منطقی به نظر می‌رسید، اما اکنون با توجه به ظهور تولید کنندگان توانمند داخلی این هیئت تبدیل به معضل جدی برای کاهش وابستگی به خارج شده و باید در اختیارات و وظایف آن تجدیدنظر نمود.

در مناقصاتی که

توسط هیئت امنای

صرفه جویی ارزی

برگزار می‌شود،

بعضاً عدالت

رعایت نمی‌شود.

برای مثال هیئت در

بعضی از مناقصات

خود صرفاً به نوع

کالا یا برند خاص

اشاره می‌کند

در حالی که هیئت

باید استانداردهای

کالای مورد نظر

خود را بیان کند

تجهیزات پزشکی